

Leshchenko M.M.
Cherkasy State Technological University

MODERN DETERMINANTS OF EU COUNTRIES' COMPETITIVENESS

Summary

The modern determinants of the European Union's competitiveness are determined. The GDP's per capita indicators of European countries are analyzed. The indicators of social development are studied. The role of information-communications sector in the competitiveness's of the EU shaping is investigated. The innovation aspects of the EU's competitive advantages are determined.

Keywords: competitiveness, advantages, GDP, social development, ICT, innovation.

УДК 351.82

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Марина О.-М.В.

Ужгородський національний університет

Висвітлено поняття «сільського туризму» та проаналізовано деякі методологічні аспекти щодо тлумачення та трактування даного терміну. Окреслено проблеми, які існують в сфері сільського туризму та заважають подальшому динамічному розвитку цього виду діяльності, зокрема прогаліни в податковій сфері. Подано рекомендації задля розв'язання існуючих проблем в сфері сільського туризму та підвищення ефективності його розвитку в Україні.

Ключові слова: сільський туризм, зелений туризм, Податкове законодавство, світове туристичне господарство, особисте селянське господарство, система оподаткування, законодавче регулювання.

Постановка проблеми. Сільський туризм як різновид туризму почав своє становлення в Україні понад 18 років тому. За час свого існування він довів свою життєздатність і позитивний вплив на економіку та соціально-культурне середовище. Однак, попри усі позитивні аспекти даного виду туризму та швидкі темпи його розвитку в нашій державі існує низка проблем в цій галузі, які потребують негайного вирішення. Однією з найактуальніших є реформування Податкового кодексу України щодо оподаткування наданих послуг у сфері сільського туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішеної проблеми. Питання щодо вдосконалення законодавчого регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму були розглянуті в працях Краснової М., Віннікова О., Товта М., Бірковича В., М.І. Рутинського, Ю.В. Зінька та ін. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій в цій галузі, питання визначення поняття «сільського туризму», його правового та податкового регулювання залишаються дискусійними.

Основними завданнями даної статті є визначення поняття сільський туризм та його впливу на економіку, формулювання проблемних питань, пов'язаних із податковим законодавством, які існують у цій сфері та заважають подальшому динамічному розвитку цього виду діяльності та розробка науково-практичних рекомендацій, щодо підвищення ефективності розвитку сільського туризму в Україні.

Викладення основного матеріалу. В сучасному світі туризм став могутньою індустрією, величезним потужним комплексом, який поєднує економічну та соціальну сферу. На сьогоднішній день туристична галузь є однією з найбільших галузей світової економіки, так як на частку туризму при-

падає 12% світового валового продукту, понад 30% обсягів послуг світової торгівлі, 11% світових споживчих витрат, 7% загального обсягу інвестицій та 5% усіх податкових надходжень.

Слід відмітити, що серед чисельних видів туризм саме сільський туризм посідає передове місце.

Під «сільським зеленим туризмом» у контексті статті 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» (Закон N 742-IV, від 15.05.2003) слід розуміти специфічну форму послуг, що надаються по забезпеченню відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів членів особистого селянського підсобного господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної й етнографічної спадщини регіону [8, с. 232].

Сільський туризм вважається найбільш заохочуваним сектором світового туристичного господарства, оскільки він розширює сферу зайнятості населення, є джерелом його доходу та здійснює наповнення до бюджету. Також він є важливим із суспільно-культурної точки зору, оскільки значно покращує рівень інфраструктури, стимулює охорону навколишнього середовища та ознайомлює туристів із культурною спадщиною українського села.

Згідно зі Статтею 6 Закону України «Про туризм» передбачено, що розвиток екологічного (зеленого) та сільського туризму є пріоритетним напрямом державної політики у цій галузі [6, с. 24-30]. Так, оцінюючи його вплив на соціально-економічне та екологічне середовище, можемо віднести цей вид діяльності до сфери соціально-еколого-економічного комплексу, в межах якого він виконує наступні функції:

- Створює робочі місця;
- є джерелом валютних надходжень до бюджетів різних рівнів;

- активізує підприємництво;
- стимулює розвиток сфери послуг;
- здійснює охорону навколишнього природного середовища;
- відроджує та зберігає місцеві звичаї, традиції та пам'ятки історико-культурної спадщини;
- покращує культурно-освітній рівень сільського населення;
- підвищує імідж країни на міжнародній арені.

Однак, пори важливість СЗТ в Україні існує чимало проблем, які потребують негайного вирішення.

У першу чергу, це пов'язано з визначенням поняття «сільський туризм», яке залишається поза межами правового врегулювання.

В Україні, незважаючи на міжнародну практику, традиційно до терміна «сільський туризм» додають слово «зелений», що має підкреслювати його екологічну спрямованість і прагнення мінімізувати вплив туристів на середовище перебування [3, с. 100-101].

Хотілося б відмітити, що згідно з Законом України «Про туризм» від 15.09.1995 р. «сільський туризм» – це самостійний вид туризму, який не ототожнюється з «зеленим», а «зелений туризм» – є синонімом екологічного туризму [6, с. 24-30]. Водночас у інших нормативних актах, а саме: Законі України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р., Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17.06.2004 р., Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки» від 29.04.2002 р., Указі Президента України «Про основні засади розвитку соціальної сфери села» від 20.12.2000 р., Указі Президента України «Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 р.» від 10.08.1999 р. тощо – вживається термін «сільський зелений туризм» [7].

Наступною проблемою є нечітке розмежування підприємницька і непідприємницька діяльність у сфері сільського туризму. Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності. Лише у випадку якщо сукупний річний дохід від діяльності у сфері сільського туризму перевищує річний розмір прожиткового мінімуму у розрахунку на сільського господаря та на кожного члена родини, які постійно проживають з ним діяльність з надання послуг у сфері сільського туризму відноситься до підприємницької. Однак, незважаючи на вищесказане трактування, на практиці існує плутанина.

На сьогодні, в Україні нормативно-правова база розвитку сільського туризму остаточно не сформована, що дає підстави по-різному трактувати цей вид діяльності місцевим органам виконавчої влади, що, в свою чергу, часто призводить до непорозуміння між селянами та владними інституціями. Крім того, до цього часу не врегульовано порядок надання послуг у сфері сільського туризму на законодавчому рівні. Норми Закону України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р., що мають загальний характер, не визначають особливостей здійснення окремих видів туризму, оскільки такі особливості згідно з ч.5 ст.4 Закону України «Про туризм» повинні визначатися окремим Законом України «Про сільський зелений туризм» який і досі знаходиться на розгляді у Верховній Раді України і прийнятий за основу постановою Верховної Ради України від 16 листопада 2004 р. [9].

Чи не найважливішою проблемою, яка потребує швидкого вирішення є питання оподаткування доходів, отриманих за надання послуг у сфері сіль-

ського туризму. Дана правова прогалина гальмує розвиток цього перспективного виду діяльності, призводячи до зменшення зайнятості, а отже, зменшення рівня доходів членів особистих селянських господарств. Внаслідок цього посилюються соціальні проблеми в сільських місцевостях.

Законодавством України прямо встановлюється, що сільський зелений туризм як вид діяльності не потребує реєстрації фізичної особи як підприємця (п. 7 Постанови КМУ № 297/2006). Лише у випадку якщо туристів необхідно ознайомити з місцевими пам'ятками культури або природними об'єктами ці послуги потребують спеціальної освіти та дозволу [10].

Фізичні особи, які є власниками або орендарями садиб повинні діяти згідно положень Законів України «Про податок на додану вартість» та «Про податок з доходів фізичних осіб» [11, с. 308].

Фізичні особи, які є власниками або орендарями садиб, але не зареєстровані як підприємці, повинні окрім подання декларації про доходи до податкової інспекції надавати статистичні відомості до місцевих органів виконавчої влади, та вести книгу реєстрації туриста.

Труднощі виникають з трактуванням офіційних статистичних даних та ступенем їх достовірності. В цьому контексті підлягає перевірці інформація офіційних установ щодо кількості підприємств, місць для поселення туристів (реальних та функціональних), кількості працівників, даних про доходи, кількості проживаючих тощо. На жаль, на території України не існує чіткої нормативно-правової бази і концепцій розвитку такого туризму в регіоні. Звітність суб'єктів, зайнятих у сільському туризмі зводиться до спискового обліку садиб. Статистичних даних по зеленому туризму не можна знайти в жодних довідниках, і така інформація втрачається, як втрачається інформація про прибутки таких суб'єктів.

У випадку якщо господар сільської садиби реєструється як підприємець, то в окремих випадках існує проблема ідентифікації сільських підприємств, що надають туристичні послуги, яка ускладнюється тим, що багато з них, як правило, в різних варіаціях під прикриттям фірми, яка займається чисельними сферами діяльності зареєстровані в містах. В таких випадках підприємство надає офіційні дані про загальну кількість робітників, а також загальний фінансовий звіт. За таких обставин отримання реальних показників щодо діяльності конкретних підприємств, які надають послуги в сфері сільського туризму без використання методів польових досліджень, опитувань, анкетувань є неможливим. Так як в Україні ці польові дослідження практично не проводяться дані, надані власниками сільських підприємств, не відповідають реальним.

При наявності 10 і більше місць для ночівлі, необхідним є реєстрування суб'єктами підприємницької діяльності, а також легалізування найманої праці, що на практиці рідко відбувається, оскільки дана інформація приховується власниками садиб аби не сплачувати податки. В таких випадках облік їх діяльності є неможливим.

Наступною прогалиною в Податковому законодавстві в сфері сільського туризму є те, що власники житла, які надають послуги з проживання (ночівлі), мають стягувати туристичний збір і сплачувати його до бюджету. Однак, ті громадяни, які не являються фізичними особами-підприємцями не можуть самостійно сплачувати цей збір, тобто бути податковими агентами.

Так, кожною сільською та міською радою було прийнято рішення про податкових агентів. Це юридичні чи фізичні особи підприємці, які мають стягувати туристичний збір з громадян, котрі здають житло туристам. Але на практиці ця система не працює. Головною причиною являється недовіра до агентів, які стягують туристичний збір, так як господарі житла не завжди мають бажання працювати з ними. Це призводить до того, що в одних регіонах збір сплачується досить добре, а в інших – майже не надходить до бюджету.

Щодо бази справляння туристичного збору, то з вартості усього періоду проживання потрібно виділити вартість ночівлі. І збір може становити від 0,5 до 1 відсотка (фіксована ставка збору встановлюється рішенням місцевої ради) суми ночівлі за вирахуванням податку на додану вартість. До бази справляння збору не включаються витрати на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), телефонні рахунки, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкове страхування, витрати на усний та письмовий переклади, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду (підпункт 268.4.2 пункт 268.4 статті 268 кодексу) [12].

Але стягувати з туриста збір потрібно лише в разі, якщо він запроваджений органом місцевого самоврядування на території, де надаються гостеві послуги з проживання. Місцеві ради в межах повноважень, визначених кодексом, вирішують питання щодо запровадження цього збору. Однак після його стягнення місцеві органи, які його справляють, не звітують перед громадою про його використання. Тому інформація про направлення даних коштів втрачається.

На нашу думку, задля вирішення вищеперерахованих проблем необхідними кроками з боку органів влади мають бути наступні:

- Прийняття Закону «Про сільський зелений туризм» який і досі знаходиться на розгляді у Верховній Раді України і прийнятий за основу постановою Верховної Ради України від 16 листопада 2004 р.;
- чітке формулювання змісту поняття «послуги у сфері сільського зеленого туризму» задля розуміння сутності цього виду діяльності та для встановлення ефективного правового поля щодо оподаткування;
- введення оподаткування доходу від надання послуг у сфері сільського зеленого туризму згідно з правилами щодо оподаткування доходів від продажу особистими селянськими господарствами

власної продукції, оскільки надання послуг у сфері сільського зеленого туризму є продуктом діяльності особистих селянських господарств (оподатковується дохід, що перевищує 100 розмірів мінімальної заробітної плати);

- пільгове оподаткування доходів задля стимулювання громадян до зайнятості в сфері сільського туризму;
- надання державною службою зайнятості дотацій безробітним, які підтвердили намір започаткувати власну справу в сфері сільського туризму і згодні зареєструватися як приватні підприємці;
- роз'яснювання громадянам, котрі сплачують податки, що завдяки їхнім коштом наповнюються бюджети району і держави, а від цього залежать благоустрій усієї інфраструктури та стан закладів соціальної сфери;
- внесення змін до системи оподаткування та контролю підприємств сільського туризму;
- введення спрощеного обліку, звітності та оподаткування;
- удосконалення спеціальних режимів оподаткування для сільськогосподарських підприємств;
- отримання податкової знижки;
- постійне інформування населення про індивідуальну діяльність у сфері сільського туризму, надання послуг з відпочинку на селі, сплату податків та туристичних зборів тощо. Оскільки саме через непоінформованість, необізнаність громадян існують різноманітні непорозуміння між ними та органами влади і саме це призводить до ухилення від сплати податків.

Висновки. Отже, сільський туризм є найбільш динамічно зростаючим сектором світового господарства. В Україні даний вид туризму розвивається настільки швидкими темпами, що вже замінив інші види туризму. Однак, попри такі позитивні фактори сільського туризму як розширення сфери зайнятості населення, джерело доходу, наповнення до бюджету, ознайомлення туристів із культурно-історичною спадщиною села та охороною навколишнього середовища, на жаль, цей бізнес діє у тіні. Основною причиною цього є небажання власників садіб легалізувати свою діяльність, недовіра і боязнь сплачувати податки, які для сільських жителів є немалим фінансовим тягарем.

Тому, наведені пропозиції, зокрема щодо внесення відповідних змін до податкового законодавства, надають підстави для визнання сільського туризму важливою сферою діяльності, яка заслуговує на особливу підтримку з боку державних органів влади.

Список літератури:

1. Биркович В.І. Сільський земельний туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України // Стратегічні пріоритети: Наук. збірн. – 2008. – № 1. – С. 138-143.
2. Вінніков О. Законодавче регулювання діяльності у сфері сільського туризму для осіб не зареєстрованих як підприємці // Туризм сільський зелений. – 2012. – № II. – С. 4-5.
3. Михайліченко Г. Класифікація засобів розміщення туристів у сільській місцевості // Вісник КНТЕУ. – 2003. – № 6. – С. 97-103.
4. Товт М. Сільський туризм. Як регулюється він // Віче. – 2003. – № 3. – С. 68-75.
5. Рутинський М.І., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посіб. / М.І.Рутинський, Ю.В.Зінько. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
6. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. // ВВР. – 1995. – № 31. – С. 24-30.
7. Про сільський аграрний туризм: Проект Закону України від 20.07.2009 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
9. Про прийняття за основу проекту Закону України про сільський та сільський зелений туризм: постановою Верховної Ради України від 16 листопада 2004 р. N 2179.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)» № 297 від 15.03.2006 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF>

11. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37. – Ст. 308.
12. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Марина О.-М.В.

Ужгородский национальный университет

ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ В СФЕРЕ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА

Аннотация

Освещены понятие «сельского туризма» и проанализированы некоторые методологические аспекты, касающиеся толкования и трактовки данного термина. Обозначены проблемы, которые существуют в сфере сельского туризма и мешают дальнейшему динамичному развитию этого вида деятельности, в частности пробелы в налоговой системе. Даны рекомендации для решения существующих проблем в сфере сельского туризма и повышение эффективности его развития в Украине.

Ключевые слова: сельский туризм, зеленый туризм, Налоговое законодательство, мировое туристическое хозяйство, личное крестьянское хозяйство, система налогообложения, законодательное регулирование.

Maryna O.-M.V.

Uzhhorod National University

THE PROBLEMS OF REGULATION OF THE TAX SYSTEM IN THE FIELD OF RURAL TOURISM

Summary

The concept “rural tourism” is reflected and also some methodological aspects as for the interpretation of the given term are analysed. The problems that exist in the field of rural tourism and prevent further dynamic development of this type of activity, particularly the gaps in the tax system are outlined. The recommendations for the resolution of the existing problems in the field of rural tourism and for the improvement of the efficiency of this type of tourism in Ukraine are given.

Keywords: rural tourism green tourism, tax law, the global travel industry, private farm, taxation, legal regulation.

УДК 657:336.67

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ КОНТРОЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Мельник Т.Ю.

Житомирський державний технологічний університет

У статті досліджено сутність та значення управлінського обліку в процесі інформаційного забезпечення контролювання фінансових результатів. Виділено та охарактеризовано його основні інструменти. Обґрунтовано необхідність побудови управлінського обліку на основі формування центрів відповідальності. Виділено окремий рахунок для формування інформації щодо створеного валового прибутку, який відображає результати діяльності центрів відповідальності. Розкрито значення управлінської звітності в процесі контролювання фінансових результатів.

Ключові слова: фінансові результати, система контролювання, управлінський облік, інформаційне забезпечення.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку України в умовах реальної самостійності суб'єктів господарювання все більшого значення набуває реалізація принципів самоокупності та самофінансування. Основним фактором реалізації зазначених принципів є формування достатнього розміру фінансових результатів. Господарська діяльність будь-якого підприємства передбачає постійне співставлення доходів і витрат як визначальних чинників формування фінансового результату – прибутку або збитку.

Оскільки процес формування, розподілу та використання фінансових результатів в силу об'єктивних і суб'єктивних чинників може відхилятися від запланованих параметрів, виникає необхідність ухвалення своєчасних рішень по його коригуванню. Дієвість і результативність таких управлінських дій значною мірою залежить від якісно організованої на підприємстві системи контролювання, що займає важливе місце в загальній системі управління суб'єкта господарювання. В той же час, функціонування системи контролювання фінансових результатів неможливе без